

Sauranova Muhlisa Elmurod qizi

*Guliston davlat universiteti Rangtasvir: dastgohli ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi
karshiboyeva89@mail.ru*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada rangtasvir san'atining inson hayoti va tafakkuridagi o'rni, uning ruhiy-ta'sirchan kuchi hamda estetik ahamiyati yoritiladi. Rang va tasvir uyg'unligi orqali san'atkorning ichki kechinmalari qanday ifodalanishi, ranglarning ramziy ma'nosi va tomoshabinga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, rangtasvirning jamiyat ma'naviy hayotidagi o'rni va yosh avlod tarbiyasidagi ahamiyati ochib beriladi.*

Kalit so'zlar: *Tasviriy san'at, rang, rassom, ramz,*

San'at inson qalbining eng nozik va eng samimiy ifodasidir. Uning ko'plab yo'nalishlari orasida rangtasvir alohida o'rin tutadi. Chunki rangtasvirida so'z yo'q, ohang yo'q, biroq ranglar bor. Ana shu ranglar orqali rassom o'z qalbini, fikrini va hayot haqidagi qarashlarini namoyon etadi. Go'yo ranglar tilga kiradi va tomoshabin bilan sukunat orqali muloqot qiladi.

Rangtasvir qadimdan insoniyat hayotining ajralmas qismi bo'lib kelgan. Ibtidoiy davr g'or devorlaridagi tasvirlardan tortib, bugungi zamonaviy san'at asarlarigacha bo'lgan jarayon bu rang va tasvir orqali fikr ifodalash ehtiyojining mahsulidir. Har bir davr rassomlari o'z zamonasining ruhini ranglarda aks ettirgan. Masalan, Leonardo da Vinchi asarlarida inson go'zalligi va mukammalligi tasvirlangan bo'lsa, Vincent van Gogh ijodida ichki iztirob va hayajon yorqin ranglar orqali ifodalangan.

Rang bu shunchaki ko'rish vositasi emas, balki ruhiy ta'sir kuchiga ega bo'lgan unsurdir. Masalan, iliq ranglar (qizil, sariq, to'q sariq) insonda quvonch va jo'shqinlik uyg'otsa, sovuq ranglar (ko'k, binafsha, yashilning ayrim turlari) sokinlik va mulohazakorlik kayfiyatini beradi. Rassom aynan shu xususiyatlardan foydalangan holda tomoshabinning his-tuyg'ulariga ta'sir ko'rsatadi. Shu bois rangtasvir asarini tomosha qilgan har bir inson undan turlicha taassurot oladi.

Tasviriy san'at nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki inson tafakkurini boyitadi. Rangtasvir orqali biz tarixni ko'ramiz, tabiatni his qilamiz, inson ruhiyatini anglaymiz. Ayniqsa, yosh avlod tarbiyasida uning o'rni beqiyosdir. Bolalar ranglar orqali dunyoni anglaydi, tasavvuri kengayadi, ijodiy fikrlashi shakllanadi. Rangtasvir ularni go'zallikni ko'ra bilishga va qadrlashga o'rgatadi. Bugungi kunda ham rangtasvir o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Aksincha, zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashib, yangi yo'nalish va shakllarda namoyon bo'lmoqda. Raqamli san'at, grafik dizayn va vizual kommunikatsiya sohalari ham rangtasvir an'alariga tayanadi. Demak, ranglar hali ham so'zlamogda, ular hali ham inson qalbiga yo'l topmogda.

Rangtasvir bu nafaqat shakl va kompozitsiya, balki ranglarning sehrli uyg'unligidir. Rang — rassom qo'lida oddiy vosita emas, balki mo'jiza yaratadigan kuchdir. Har bir

rang o'z xarakteriga, o'z kayfiyatiga va o'z ohangiga ega. Ular birlashganda esa oddiy tasvir emas, balki tirik ruhiyat paydo bo'ladi. Qizil rang — hayot ramzi. U ehtirosni, shijoatni, haroratni ifodalaydi. Rassom qizil rangni tuvalga qo'yar ekan, go'yo yurak urishini tasvirga joylaydi. Sariq rang — quyosh nuri kabi iliqlik va umid baxsh etadi. U asarga yorug'lik olib kiradi, ko'ngilni ko'taradi. Ko'k rang esa cheksizlik va sokinlik timsoli. U osmon va dengiz kabi kenglik hissini uyg'otadi. Yashil rang tabiatning nafasi, yangilanish va hayotiylik belgisidir.

Har bir rang o'zicha gapiradi, lekin ular uyg'unlashganda chinakam mo'jiza yuz beradi. Rangtasvirda mo'jiza shundaki, rassom oddiy oq tuvalni butun boshli olamga aylantira oladi. Bir nechta rang va mo'yqalam harakati bilan tong nafasi, kuzning xazonrezgisi yoki inson qalbidagi iztirobni jonlantirish mumkin. Masalan, Claude Monet yorug'lik va rang o'zgarishlarini tasvirlash orqali bir xil manzarani turli kayfiyatda namoyon etgan. Uning asarlarida rang — vaqt va lahzaning o'zi. Yoki Pablo Picasso "Ko'k davri" asarlarida sovuq ranglar orqali insoniy yolg'izlik va iztirobni chuqur aks ettirgan. Ranglarning kuchi shundaki, ular so'zsiz ta'sir qiladi. Tomoshabin asarga qarar ekan, avvalo rangni his qiladi, keyin mazmunni anglaydi. Rang ko'ngilga bevosita yo'l topadi. Shu sababli rangtasvir — bu qalb bilan qalb o'rtasidagi ko'rinmas ko'prikdir. Rassom rang tanlash jarayonida nafaqat estetik mezonlarga, balki ichki sezgiga ham tayanadi. Ranglarning kontrasti, yorug' va soya o'rtasidagi o'yin, iliq va sovuq tuslarning to'qnashuvi — bularning barchasi asarda hayot paydo qiladi. Agar ranglar to'g'ri uyg'unlashsa, tasvir "nafas ola boshlaydi". Go'yo shamol esadi, suv shovullaydi yoki inson nigohi sizga tikilib turadi. Shu bois rangtasvir san'atida rang — shunchaki bezak emas, balki asosiy qahramondir. U kayfiyat yaratadi, fikr uyg'otadi, ruhni larzaga soladi.

Ranglar tilga kirganda, ular insonning ichki dunyosini uyg'otadi, unutilgan tuyg'ularni jonlantiradi va qalbdagi yangi umid uchqunini yoqadi. Tasviriy san'at — bu inson tafakkuri va qalbining eng nozik ifodalaridan biridir.

Tasviriy san'atdagi birinchi mo'jiza — bu jonlantirish mo'jizasi. Rassom jonsiz narsaga hayot baxsh eta oladi. Manzara tasvirida shamol esayotgandek, daraxt barglari shitirlayotgandek tuyuladi. Portretida esa inson nigohi tomoshabinga tikilib, go'yo ichki sirlarini so'zlamochi bo'ladi. Masalan, Leonardo da Vinci yaratgan Mona Lisa asaridagi sirli tabassum asrlar davomida insoniyatni hayratga solib kelmoqda. Bu — tasvir orqali tiriklik hissini bera olish mo'jizasi. Ikkinchi mo'jiza — bu ruhiyatni aks ettirish qudrati. Tasviriy san'at inson qalbining eng chuqur qatlamlarini ochib bera oladi. Masalan, Vincent van Gogh ning *The Starry Night* asarida osmon girdoblari rassomning ichki iztiroblari va hayajonini ifodalaydi. Ranglar oddiy tasvir emas, balki ruhiy holatning ko'zguna aylanadi. Tomoshabin asarni ko'rar ekan, rassomning qalb kechinmalarini his eta boshlaydi. Uchinchi mo'jiza — bu vaqtni to'xtatish san'ati. Tasviriy san'at bir lahzani abadiylashtira oladi. Tabiatdagi tong shafag'i, kuzgi yaproqlar yog'ilishi yoki inson yuzidagi bir onlik tabassum — bularning barchasi asarda mangu qoladi. Shu tariqa vaqt oqimi tasvir orqali to'xtatilgandek bo'ladi. Yana bir mo'jiza — bu tasavvurni kengaytirish kuchi. Ba'zan rassom borliqni aynan ko'rinishida emas, balki o'z tasavvurida qanday bo'lsa, shunday aks ettiradi. Natijada yangi, real hayotda mavjud

bo'lmagan olamlar yaratiladi. Masalan, Salvador Dalí asarlarida eriydigan soatlar va g'ayrioddiy makonlar tasvirlanadi. Bu — san'atning haqiqat chegaralarini kengaytirish mo'jizasidir. Tasviriy san'atning eng buyuk mo'jizasi shundaki, u insonni o'zgartira oladi. Birgina asar insonning fikrlash tarzini, dunyoqarashini, hatto hayotga munosabatini o'zgartirishi mumkin. Ranglar va shakllar orqali berilgan chuqur ma'no inson qalbiga bevosita ta'sir qiladi. Go'zallikni ko'ra bilish esa insonni ma'nan boyitadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, tasviriy san'at bu inson qalbining ranglar orqali so'zlashidir. U oddiy bo'yoq va chiziqlardan boshlanadi, ammo natijada butun bir ma'naviy olamni yaratadi. Rangtasvirda har bir tus his, har bir soya fikr, har bir kompozitsiya hayotning o'zidir. Rassom mo'yqalam orqali nafaqat manzara yoki qiyofani, balki ruhiyatni, zamon nafasini va inson qalbining sirlarini tasvirlaydi. San'at tarixiga nazar tashlasak, Leonardo da Vinci inson go'zalligini mukammallik darajasida aks ettirgan bo'lsa, Vincent van Gogh ranglar orqali ichki iztirob va hayajonni jonlantirdi. Claude Monet yorug'lik va lahzaning o'tkinchi sehrini tutib qolgan bo'lsa, Salvador Dalí tasavvur chegaralarini kengaytirib, haqiqat va xayol oralig'ida yangi olam yaratdi. Bu misollar tasviriy san'atning naqadar cheksiz imkoniyatlarga ega ekanini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Alikulovich B.A. BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI //Science and innovation. – 2024. – T. 3. – №. Special Issue 16. – C. 383-385.
2. Alikulovich B. A. Development of professional competence of the pedagogue through visual means //American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157). – 2023. – T. 1. – C. 438-442.
3. Xamidov D. THE IMPORTANCE OF TEACHING "ENGINEERING ENGINEERING COMPUTER GRAPHICS" IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS." International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – C. 320-323.
4. Allaberdiyevich U. B. TASVIRIY SAN'ATDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR: ZAMONAVIY YONDASHUV VA YANGI IMKONIYATLAR. IQRO INDEXING, 16 (01), 374-378 [Электронный ресурс].
5. Xoljigitovich M. I. INTERYERDA KOSHINLI BEZAK TURLARIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI //MASTERS. – 2025. – T. 3. – №. 3. – C. 41-46.
6. Kazakbayevich K.E., Baxromjon o'g'li A. B. FARG'ONA VODIYSI KULOLCHILIGI AN'ANALARI //THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH. – 2025. – T. 3. – №. 35. – C. 94-101.
7. Sherjonov S. et al. Economic analysis of green buildings certification systems in emerging economies //Archives for Technical Sciences. – 2025. – T. 2. – №. 33. – C. 463-471.
8. Karshiboeva D.B. THE IMPORTANCE OF INNOVATIVE METHODS IN TEACHING COMPOSITION // Экономика и социум. 2025. №3-1 (130). URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/the-importance-of-innovative-methods-in-teaching-composition> (дата обращения: 14.02.2026).

9. Karshiboeva D.B. THE ROLE OF COMPOSITION IN ACTIVATION OF CREATIVE ABILITIES // Экономика и социум. 2025. №3-1 (130). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/the-role-of-composition-in-activation-of-creative-abilities> (дата обращения: 14.02.2026).

10. Voxodirovna K.D. KOMPOZITSIYANING O'ZIGA XOS QONUNIYATLARI VA ULARNING AHAMIYATI //MASTERS. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 137-141.

11. Voxodirovna K.D. KOMPOZITSIYA FANINI O'QITISHDAGI INNOVATSION USULLARINING AHAMIYATI //YOSH OLIMLAR, MAGISTR VA IQTIDORLI TALABALARNING ILMIY FAOLIYATINI OSHIRISHDA ULARGA QARATILGAN KREATIV G'OYALAR, YECHIM VA TAKLIFLAR. – 2025. – Т. 3. – №. 26. – С. 35-39.